

Hárs József:

A GYŐRI FOTÓAMATÓRŐK EGYESÜLETI MŰKÖDÉSE

1909-1958

BEVEZETŐ

Északnyugat-Dunántúl két nagyobb szabad királyi városa, a Bécshez közeli Sopron és a Dunán könnyen elérhető Győr nemcsak az iparosodása terén, hanem a kultúrában is versengett egymással. Ami a fényképezést illeti, ebben vitathatatlanul Soproné volt az elsőség, egészen a legújabb időkig. Sopron amatőrjei egyénileg és egyesületbe tömörülve egyaránt világsikereket értek el századunk harmincas éveiben. Nemzetközi kapcsolataik révén a második világháború után hamar talpra álltak, s csak az általános anyagi nehézségek, valamint a Rákosi-korszak adminisztratív intézkedései fékeztek le, majd tették tönkre jó időre mozgalmukat¹.

Győr fejlődése szinte a fordítottja ennek. Az első egyesület alapítása csak érdekesség, a második megszervezése és működése már méltó a figyelemre, s a háború utáni szétaprózott munkálkodás éppen az anyagi és politikai lehetőségek kihasználásával ért el feljegyzésre érdemes színvonalat. A történelmi távlat inkább az első két alapítás feldolgozására biztat, a harmadikról csak röviden emlékezünk meg. Az anyag szűkössége és az események korlátozott volta miatt az első egyesületről sem mondhatunk sokat. Így tanulmányunk lényege az 1932-ben alakult és a háború vége felé megszűnt csoport tevékenységének rajza lesz. Ehhez adunk a függelékben tagnévsort, közöljük a vezetőség névsorát és csatolunk néhány képet. Munkánkat névmutatóval zárjuk.

AZ ELSŐ ALAPÍTÁS

Tudományos vizsgálódások egyik módja, hogy jelenségek észrevett különösségeiből következtetnek valamire, aminek léte később valóban beigazolódik. Volt olyan bolygó, amelynek pályája már meg volt határozva, mikor végre magát az égitestet is lencsevégre kapták a csillagászok. Nos, valahogy így vagyunk a szétszórtan élő, magános amatőr fotósokkal is. Létükre az újságok hirdetéseiből következtethetünk, hiszen nem valószínű, hogy bécsi cégek fényképezőgépeiket, egyéb fotócikkeiket csak úgy bele a vak világba ajánlanák a győri újságokban, egyre sűrűbben, különösen a századforduló körül. A helyi droguisták és egyéb kereskedők pedig miért is sorolnák fel a náluk

---

¹ Ld. Hárs József: A fényképezés története Sopron városában 1846-1957 között. Sopron, 1980. (Kézirat a Magyar Fotóművészek Szövetségének Könyvtárában.)

kapható különböző papírokat, előhívókat stb., ha nem lennének helybeli vásárlóik?²

Ki vesz a kezébe fényképezőgépet? Egyszerű következtetéssel arra az eredményre jutunk, hogy fizikatanár, kémiantanár, műszaki beosztású tisztviselő.

Más foglalkozásúnak a kitartásából, szakértelméből legfeljebb futó kalandra telik. Ifjabb Kárpáti Endre ír a Győri Hírlap 1909. június 20-i számában Művészpálya címmel arról, hogy mint színésznek negyedévi gázsija egyszerre odalett, mikor fényképezőgépet, hozzávalót, könyvet vásárolt. Tanácsokkal fotografus ismerősei látták el. Gunyoros hangú cikkében végül is kudarcáról számol be.

Ennek ellenére a győri tanárok Uránia-előadásain se nagyon szerepeltek amatőr-felvételek. A diapozitíveket vásárolták vagy kölcsönbe kapták³.

Talán a műszaki tisztviselők? Számuk akkor szaporodott, mikor – 1896-ban – megalapították a vagongyárat⁴, s 1909-11 között felépült a világhírű német Zeiss-cég fióküzeme a városban. Látcsöveket készített⁵.

Ezeknek a műszakiaknak az érdekvédelméről vagy szórakoztatásáról a Magántisztviselők Otthona gondoskodott. Helyük akkor a Lloyd épülete. Ma ez a Széchenyi Városi Művelődési Központ⁶.

Ha valahol, hát itt találkozhattak leginkább az amatőr fényképészek egymással, hogy megbeszéljék, miként lehetne egyesületet alakítani.

Létezésük első bizonyítékát a Győri Hírlap 1909. november 28-i számában találjuk meg:

„Felhívás az amatőr fényképészekhez. Az utóbbi években a közönség körében mind nagyobb tért hódít a fotografálás sportja. A raffinált módon megszerkesztett gépek, a finom lencsék és az egyszerűsített eljárások, amelyek már a természetes színekben való fényképezést is lehetővé teszik, a laikusnak is megkönnyítették a fotografálással való műkedvelői foglalkozást. A

---

² A bécsi Moriz Rundbakin hirdetése: Győri Közlöny 1897. dec. 26., Moll A. és Lachner (W. Müller) bécsi cégek rendszeresen hirdetnek évtizedekig. Győriek: Ehrlich Arnold Győri Hírlap (a továbbiakban: Gy. H.) 1898. júl. 7., aug. 20. ... 1900. szept. 23. stb. Frantsik Andor (Gy. H. 1899. dec. 10.) droguisták, Polgár Bertalan fényképezési cikkek raktára (Gy. H. 1899. ápr. 30.) stb., ld. bővebben Hárs József: Győr város hivatásos fényképészei 1844-1948 között. Sopron, 1987. (Kézirat a Kisfaludy Károly megyei könyvtárban, Győrött.)

³ A győri főreáliskola rendszeres Uránia-előadásainak képanyaga javarészt Budapestről származott, sőt tudunk párizsi vásárlásról is (Pogány Imréné Leonardóról 1914. febr. 1-jén tartott vetítéséhez).

⁴ Ifj. Gárdonyi Géza – Kölkedi István – Kiss Rudolf – Iróffy Kázmér: A Győri Wilhelm Pieck Vagon- és Gépgyár története 1896-1956. Győr, 1956. és Tabiczky Zoltánné: A magyar vagon- és gépgyár története 1-2. 1896-1946, 1946-1972. Győr, 1977.

⁵ Ld. többek között Gy. H. 1909. aug. 6., szept. 16. (megkezdtek az építést) stb. Zeiss-féle látcsövek hird. a Gy. H.-ban 1914 végén. A Győri Címtár az 1911. évre mint bejegyzett céget említi („optikai műszergyár”).

⁶ Volt Szakszervezetek „Rába” Művelődési Központ, Széchenyi tér 7., később Rába Városi Művelődési Központ, ld. Czigliényi László: Győr. Panoráma Kiadó, Budapest, 1987, 2. kiad. 75-76. lap.

Magántisztviselők Otthona tudva, hogy tagjai között is sok amatőr fényképész van, elhatározta, hogy saját kebelében egy Fotoklubot létesít, mely hivatva volna összegyűjteni az összes győri műkedvelő fotografusokat, hogy kihasználva mindazon előnyöket, melyeket egy ilyen egyesülés nyújthat, kölcsönös oktatás, továbbképzés, felolvasások, kiállítások rendezése stb. által mód adassék nekik ezen kedvelt és szórakozást nyújtó sport művelésére. A Győri Magántisztviselők Otthona elnöksége ezúton kéri tehát a tisztelt amatőr fényképészeket és mindazokat, akik az ügy iránt érdeklődnek (akár tagjai az Otthonnak, akár nem), hogy a folyó hó 30-án, kedden este 8 és fél órakor az Otthon helyiségében (Lloyd-kisterem) tartandó értekezleten megjelenni szíveskedjen.”

Érdekes, hogy művészetről szó sincs, s az is szokatlan, hogy sportnak nevezik a fotóval való foglalatalkodást. Nem biztos, hogy ez a legszerencsésebb mód arra, hogy a századelő kötetlenségére vágyó emberének érdeklődését és lelkesedését felkeltsék.

Következő közleményük ugyanitt december 2-án jelent meg:

„Megalakult a fotóklub. A győri Magánalkalmazottak Otthonának kebelében élénk érdeklődés mellett tartotta tegnap este alakuló gyűlését a »Fotoklub«. Elnökké egyhangúlag Soós László, városunk legkitűnőbb amatőr fényképésze választotta meg, akinek személye már egyedül garanciát nyújt arra nézve, hogy a klub életképes lesz. Titkárrá Horváth Henrik választotta szintén egyhangúlag. A »Fotoklub« nevében Soós László, dr. Nógrádi Jenő, Losonczy Vilmos főmérnök, Harramach Károly, Engel Jenő, Klausz Lajos, László Illés, Bognár Mihály, Bittner János, Rehberger Rezső, Horváth Henrik, Miklós Géza arra kéri az amatőr és hivatásos fényképészeket, hogy minél tömegesebben iratkozzanak be a Fotoklubba. Tervbe vannak véve felolvasások, kiállítás stb. A klubban nőtagokat is szívesen látnak. Felvételre való jelentkezéseket az Otthon elnöksége vagy a fentnevezettek bármelyike elfogad. A legközelebbi összejövétel folyó hó 7-én, kedden este 8 és fél órakor a Lloyd olvasótermében lesz.”

A tömeges jelentkezés reménye és a nőtagok felvételének lehetősége arra mutat, hogy a vezetőség elég nagy létszámú amatőr gárdát feltételez a városban. Nincs okunk kételkedni abban, hogy ez a feltételezés reális, ezt jelzi a kereskedők már említett széles árukínálata⁷.

Egyelőre nagyon keveset tudunk a felhívásban felsoroltakról. A második helyen egy kereskedelmi iskolai tanár áll (lakása: Rákóczi u. 55.), hetedik pedig gy. (=gyári?) könyvelő (Opitz u. 14.) A többi nem szerepel az 1909. évre kiadott

---

⁷ Ld. Polgár Bertalan hosszú listáját Gy. H. 1899. ápr. 30.

címtárban. Megjegyzendő, hogy ezeknek a címtáraknak a megbízhatóságát magában a város törvényhatósági bizottságában vonták kétségbe⁸.

December 14-én este fél kilenckor értekezletet tartanak a Lloydban⁹, de már a következő összejövételüket keddről (21-éről) csütörtökre kell áttenniök, mert az Otthon bankettet rendez, éppen aznap¹⁰. Elkedvetlenítő társbérlet, de ha nincs elég jelentkező (márpedig semmi jele, hogy lenne), akkor ugyan miből lenne annyi pénzük, hogy önálló helyiséget béreljenek.

Utolsó híradásuk a Győri Hírlapban 1910. január 19-én lát nyomdafestéket: „A Fotoklub tagjai ezúton is felkéretnek, hogy egy február végén tartandó amatőrfényképészeti kiállítás megbeszélése céljából e hó 22-én, szombaton, a Lloyd olvasótermében okvetlenül megjelenni szíveskedjenek. Vendégeket és érdeklődőket is szívesen lát a Fotoklub vezetősége.” A kiállításról, s a klub további működéséről egyelőre semmi adatunk sincs. Ha önállósultak volna, annak nyoma kellene hogy legyen a városi iratok között, hiszen az egyesületek csak belügyminiszteri jóváhagyással működhetek, s ezt a városon keresztül lehetett megszervezni.

A kezdeményezés sikertelenségének – a nagyobb érdeklődés hiányán kívül – az is oka lehetett, hogy éppen ezekben a hónapokban csúnya belső viszályok dúltak a Magántisztviselők Otthonában. A vezetőségben vádaskodások, kilépések, nagy viharok váltogatták egymást. Az elnök valami nyugdíjügyben vádolja az alelnököt (vagongyári főmérnök az illető). A küzdelemben az előbbi győz. A korábbi alelnök helyett 1911-ben már László Illés neve szerepel. Az Otthonba a győri magántisztviselőknek alig egyharmada lépett be, ők is közömbösek¹¹.

Ezután hosszú évekig győri amatőrökről legfeljebb a Fotografia levelezési rovatában olvashatunk. Ez a havi folyóirat 1904-ben indult Szombathelyen, később Budapestre tette át székhelyét¹². 1908-ban G. B. úrnak és N. Bélának üzennek Győrbe, 1913-ban R. E., majd V. B. úrleánynak szól a szerkesztői üzenet. Az utóbbi amatőrök címeit is küldi.

Műkedvelők érdekes tervezgetéseiről olvashatunk a Győri Hírlap 1918. augusztus 4-i számában. Babits Lajos dr., pápai prelátus, püspöki helynök előadások tartását javasolja Győr régi épületeiről, fényképek bemutatásával. Támogatja őt Csányi Károly iparművészeti múzeumi osztályigazgató a fővárosból és Pálos Ede főreáliskolai tanár. Az épületeket is meg kell őrizni, de

⁸ Panaszt egy címtár ellen. Gy. H. 1911. márc. 2.

⁹ Gy. H. 1909. dec. 14.

¹⁰ Gy. H. 1909. dec. 21.

¹¹ Gy. H. 1911. febr. 12., 14. (közgyűlés és beszámoló).

¹² Fotografia, fényképészeti havi folyóirat. Szerk. és kiad.: Kiss Zoltán. Szombathely, Bertalanffy József könyvnyomdája. 1913-ban már Budapesten jelenik meg, Bing Gyula szerkesztésében („Alapította Kiss Zoltán”), utolsó évében, 1914-ben Hoffman Viktor a szerkesztője.

legalább a képüket tegyük el az utókor okulására. Remélik, hogy a város anyagi támogatását elnyerik.

A 19. gyalogezred, Győr háziezrede, 1918. május 19-én nyitja meg a vármegyeház nagytermében hadikép-kiállítását. A festményeken kívül „a különböző harctereken felvett fényképfelvételek is nagyon érdekesek” – írja az újság¹³. Név szerint Soós Alajos főhadnagy felvételeit dicséri a kritikus¹⁴.

A háborúnak vége. Mivel a korabeli amatőrök nem éppen a munkásosztályból kerültek ki, a Tanácsköztársaság alatti szervezkedésükre aligha találnánk adatokat. Az általános anyagihiány, a békeszerződés letargiája (közben még a román megszállás is) a magános fotózásnak se igen kedvezett. Ami ezután kezdődött, új emberek, új körülmények, új tervezgetések kora. Az infláció és egyéb gazdasági (és politikai) problémák ellenére.

A MÁSODIK ALAPÍTÁS ELŐZMÉNYEI

A győri társadalmi életnek mindig népszerű eseményei közé tartoztak a vetített képes előadások. Így volt ez a húszas-harmincas években is. Az már természetes, hogy a Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat minden közgyűlése után diaképekkel kísért felolvasást tart, de jönnek más városból is előadók, sőt még az eszperantisták is felrakják a vásznat a falra. A Soproni Képzőművészeti Kör győri látogatása idején (1933-ban) Csatkai Endre tart ismertetőt a Kör múltjáról¹⁵.

A rendezvények már kinőtték a régi kereteket. A Győri Ismeretterjesztő Egylet (1870. július 3-án alakult), egyéb kísérletek 1881-ben és 1888-ban, a Kisfaludy Kör (1908. november 15-étől) után a Szabadegyetem 1921-ben induló, s évtizedeken át létező sorozatairól számol be 1940-ben Schmuck Paszkál a Győri Szemlében. Kritikával kezdi, mikor 1926-ból idéz: „Igazi szabadegyeteme csonka hazánknak nincsen. Minden módunk megvolt 25 évvel ezelőtt arra, hogy az angol mintájú University Extension-t megszervezhessük, sajnos ezt elmulasztottuk.” Később se pótolták.

---

¹³ Gy. H. 1918. máj. 16.

¹⁴ A kritika: Gy. H. 1918. máj. 19. Előzetes hírek: Gy. H. 1918. jan. 13., márc. 23., ápr. 5., de még jún. 5-én stb. is írnak róla.

¹⁵ Gy. H. 1933. márc. 18. 19-én lesz du. 5-kor, 50 vetített képpel, a soproniak kiállítása márc. 19-26. között volt a Lloydban.

Az elején még szó van a munkások műveléséről, de aztán inkább az „előkelő közönség” szerepel a beszámolóokban. Schmuck szerint társadalmi szempontból irányadó az 1922-23-ra beiratkozottak megoszlása: 1-1 pap, orvos, ügyvéd, 21 tanár, 13 katonatiszt, 2 festő, 4 tisztviselő, 7 pénzügyőr, 3 csendőr, 16 iparos, 7 nyugdíjas (közelebbi megjelölés nélkül), 42 háztartásbeli. „Mindjárt az első évben 300 rendes hallgató és 800 vendég volt, 70%-uk nő. Amikor pedig a szemléltetés hatékonyabbá tételére vetítógépet kezd használni a Szabadegyetem, [a költségvetésben] új tételként szerepel a gépkölcsönzés, diapozitívok beszerzése, szállítása. Néhány esetben a gimnázium mozigépet is felhasználtuk megfelelő használati díj ellenében” – írja. 1930-31-ben aztán vetítógépet vettek a Marx & Mére cégtől közel 1000 pengő értékben. Különösen Ferenczy Viktor bencés tanár serénykedett a gép beszerzése és felszerelése körül. A közgyűlés köszönetet szavaz meg neki¹⁶.

A szabadegyetem a szigorúan vett téli hónapokban tartotta rendezvényeit. Az 1923-24. éviről a Győri Hírlap már 1924. február 28-án ad értékelést. Tizenkét tárgy, tíz előadó, 72 óra volt, átlag 130-140, de néha 180-200 hallgatóval.

Az Iskolán Kívüli Népművelési Bizottság vetített képes előadásokat rendez az ifjúság számára. Diágyerek is vetíthet, díjazzák érte. A diapozitívokat valószínűleg Budapestről kölcsönözték, de azért voltak esetek, mikor az előadó saját felvételeit mutatta be. Sebők Jenő, a női felső kereskedelmi iskola tanára a Magas Tátráról a Bakonyig és a Balatonig kalauzolta közönségét „szebbnél szebb színes” felvételeinek a segítségével. Az ifjúság „a képen megjelent előadót percekig zúgó tapsal ünnepelte”¹⁷.

A Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat egy 1922-ben rendezett sorozatában Schime András (népszerű nevén Schima Bandi) iparművész beszélt és vetített a modern vasművészegről a fa- és fémipari szakiskolában¹⁸. Az ő neve még előfordul a győri amatőr fotósokkal kapcsolatban.

Ugyanez a társulat 1922 októberében közgyűlést előkészítő választmányi ülést tartott. Ezen Stadler Dezső főtitkár számolt be tárgyalásairól, melyeket Kertész K. Róbert miniszteri tanácsossal folytatott annak érdekében, hogy az „Országos Amateur Fényképezők kiállítását” még abban az évben Győrött rendezzék meg¹⁹. A tervből nem lett, nem lehetett semmi, annyira nem volt előzménye. Mégis valamiféle jelzés arról, hogy a város amatőr fényképezői itt-ott, beszélgetések formájában, ötletek adásával kezdik hallatni szavukat. Arra persze megvolt a lehetőségük, hogy más városokban működő egyesületek tagjaiként azok kiállításain szerepeljenek (győri amatőr budapesti egyesületnek

¹⁶ Schmuck Paszkál: A győri Szabadegyetem. Győri Szemle 1940, 149-164, 229-243. Különnyomatként is.

¹⁷ Gy. H. 1921. máj. 5.

¹⁸ Gy. H. 1922. nov. 16.

¹⁹ Gy. H. 1922. okt. 18.

már 1906-ban tagja volt: Jausz Lajos mérnök és Fábián Sándor vagongyári osztályfőnök nevét jegyzi fel a fotóévkönyv)²⁰, ám ez aligha megoldás egy 44300 (1910) lélekszámú, egyre növekvő város számára (1941-ben 57190-en lakják).

Mégis elég sokáig hiányzik az az ember, aki nemcsak beszélget, javasol, hanem cselekszik is. A szervezkedés sikeréhez azonban, a belső tényezőkön kívül, a külső körülmények kedvező alakulására is szükség volt. Jáki István, későbbi főtitkár (egyébként vagongyári tisztviselő) kapcsolata a debreceniekkel (bátyja élt ott)²¹, Dobos Vilmos kereskedő²² jól felfogott üzleti érdeke (fényképészeti szakboltja és laboratóriuma volt) és ügyszeretete, a soproni amatőrök egyre nagyobb sikerei, s az országos szövetség mozgalma a vidék amatőr fotósainak megszervezésére olyan energiát és lelkesedést váltott ki a város műkedvelőiből, amely nemcsak egy alakulás nehézségeinek legyőzésére volt elegendő, hanem a még hátralévő néhány békeév eredményes munkájához, családias légkörű egyesületi életéhez is, amint azt a következő fejezetben látni fogjuk.

EGYESÜLET SZÜLETIK

1932. július 9-én, szombaton, este fél kilenckor a Royal Szálló gobelin-termében elkezdődött a Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetségéhez csatlakozó győri csoport alakuló közgyűlése. A nagy esemény beharangozásában olvashatjuk²³: „A győri amatőrfotografusok körében már régen mozgalom indult, hogy Győrött is alakuljon meg a MADSZ helyi csoportja.” A jegyzőkönyv szerint pedig köszönetet szavaznak dr. Jáki Gyulának²⁴, a debreceni csoport főtitkárának, valamint Dobos Vilmosnak „a győri fiók megalakulása alkalmával kifejtett munkásságukért”. Jelen van Dózsa Dezső főtitkár Budapestről és huszonkilencen győriek, közöttük Jáki István műszaki tisztviselő, az említett Jáki Gyulának az öccse, akit most háznaggyá választanak. A vagongyárból (a különféle listákból és visszaemlékezésekből megállapíthatóan) legalább heten vettek részt az egyesület munkájában, 1932-38 között²⁵.

---

²⁰ A művészeti fényképezés évkönyve 1906. Budapest 1905, a 188., ill. 191-192. lapokon.

²¹ Jáki István felesége pedig Sopron környékéről származott és Sopronban járt iskolába. Jákinak volt kapcsolata a soproni fotósokkal, ahogy visszaemlékezik (1981. szept. 8.).

²² Dobos Vilmosról ld. Hárs József: Győr város hivatásos fényképészei ...

²³ Gy.H. 1932. júl. 3.

²⁴ Dr. Jáki Gyula sebészorvos (Győr, 1898-Szeged, 1958). 1932-ben c. rk. egyetemi tanár Debrecenben, majd Szegedre kerül, ahol rektor is lesz. Jáki István bátyja.

²⁵ Ábécé-rendben: Balla János, Hoffmann Adolf, Jáki István, Maertens György, Tóth Gy. István, Veöreös György, Zsizsmann Endre.

Elsősorban „Maertens György, a vagongyári autóosztály mérnöke, szenvedélyes dokumentumfényképész. A vagongyár számos gyártmányát az ő képeiről ismerjük”, Horváth Árpád tudománytörténész (egy időben szintén tag) A gépkocsi regénye c. könyvében több képét közölte. Tóth Gy. István „autóosztályi főmérnök, kiváló amatőr, Győrött egyike volt az első színes dia fényképezőknek”, Veöreös György autóosztályi mérnök, Zsizsmann Endre „hídosztályi mérnök, a medvei híd egyik építője”, Balla János „a vagongyári hídosztályon dolgozott, Leicával fényképezett” stb. Kereskedősegéd, majd könyvügynök volt Simon Jenő „kiváló művészi amatőr fényképész”²⁶, a Magyar Távírási Iroda győri szerkesztőségének 1927 óta vezetője volt Nagy József stb.

Ez utóbbi (először Kodak Retina, majd – 1945 után – Zorkij, végül Olympus 35 Rc kisfilmes gépekkel dolgozott) önéletrajzában megemlíti, hogy 1945-46-ban, mellékfoglalkozásként, a Dobos-féle fotólaborban szerzett gyakorlatot. A megyei könyvtárban őrzött albumának nagy értéke a lebombázott és az újjáépített győri részletek azonos nézőpontból lefényképezett sorozata²⁷.

A taglétszám, a Fotoművészeti Hírekben közölt hivatalos jelentésük szerint, 1934-ben 99, a következő évben százzal beszélnek²⁸. „Nagyon kellemes társaság gyűlt össze [...] Az egyesület számos folyóiratot járatott, könyvtárában értékes külföldi folyóiratok bekötött évfolyamait lehetett megtalálni. Kölcsönözték is [...]. Közös laboratórium még nem volt, de tervezték a létrehozását [...]. A fotóklubba szívesen járt mindenki.”²⁹ „Ezeknek a tagoknak kb. 2/3-a olyan volt, amint a legtöbb más egyesületben is szokás, akik beiratkoztak, megfizették rendszeresen az évi tagdíjat, de aktív működést nem végeztek. Kb. 20-22-en voltunk, akik rendszeresen eljártunk a klubba, megbíráltuk egymás felvételeit, kicseréltük tapasztalatainkat, tanultunk egymástól, elolvastuk a klubnak járó folyóiratokat, vitatkoztunk kiállítási képeken. Egyszóval élénk aktív klubélet volt [...] az egyre súlyosbodó háborús viszonyok sorvasztották el.”³⁰ A létszám megfelelt az országos átlagnak, sőt a jobbak közé tartozott³¹.

Állandó helyük tulajdonképpen nem volt. Először az új iparostanonciskola alagsori termében tartották összejöveteleiket (bejárat a református templom felől, az udvaron át)³², 1933 őszén vendéglőben³³, majd 1933. december elejétől

²⁶ Dr. Horváth Árpád tudománytörténész (ma budapesti lakos) közlései 1981. okt. 4.

²⁷ Nagy József albuma a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, Győr tulajdonában. Önéletrajza uo.

²⁸ Fotoművészeti Hírek 1934. 2. sz. [febr.] 31. lap.

²⁹ Dr. Horváth Árpád visszaemlékezése 1981. okt. 4.

³⁰ Veöreös György visszaemlékezése 1982. jún. 5.

³¹ Fotoművészeti Hírek 1934. 2. sz. [febr.] 31. lap: Békéscsaba 104, Kaposvár 36, Miskolc 25, Szekszárd 70. Sopronban 1936-ban 113 rendes és 2 pártoló tag van a levéltárban őrzött lista szerint. A győriek a százat 1935-ben érték el: Fotoművészeti Hírek 1935. 3. sz. 75. lap. Ekkor az országban 150000-re becsülik az amatőrök számát, közülük mindössze 3000 az egyesületi tag (Fotoművészeti Hírek 1935. 4. sz. [ápr.], 80. lap).

³² Gy. H. 1932. okt. 19.

³³ Gy. H. 1933. nov. 23. Mátrai István Deák Ferenc utcai vendéglőjének különtermében.

a Magántisztviselők Otthonának akkor avatott új helyiségében³⁴. Nagyobb érdeklődésre számot tartó előadásait az új iparostanonc-iskolában, a bencés gimnázium dísztermében, a Katolikus Körben, a Fehér Hajó különtermében vagy esetleg a Royal Szálló gobelin-termében rendezték meg³⁵. Az épület átalakítás árán nyert kultúrházat (Lakatos Kálmán tervezése, később ez lett a színház) elvben 1935. július 14-től használhatták a város különböző egyesületei³⁶. A valóságban mégis eltelt több mint egy év, mire megjelenhetett a Győri Hírlapban (október 31) a következő közlemény: „Az amatőrfényképezők egyesületi otthona. [A győri csoport] a napokban Valló István dr. tanácsnok elnöklete alatt választmányi ülést tartott, amelyen a választmány örömmel vett tudomást arról, hogy a kultúrházban az egyesület számára fenntartott helyiségek berendezést nyertek és használatba vehetők [...]. A választmány elhatározta, hogy a szokásos keddi esti összejöveteleket már a jövő keddtől, tehát november 3-tól kezdődően az új helyiségben rendezi és november 10-ére ugyanoda általános taggyűlést hív egybe, [az] egyesületi életnek felelevenítése érdekében. Általános vélemény, hogy az új helyiség impulzust fog adni az egyesületi életnek és olyanokat is bevon az esti összejövetelekbe, akik ezidő szerint még az egyesület keretein kívül dolgoztak. Már is szóba került egy tavasszal rendezendő országos kiállításnak és tanfolyamok rendezésének ügye.”

A helyzet mégsem olyan rózsás, mint amilyennek a közlemény feltünteti. 1936. december 5-én olvashatjuk a Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat híradását az előbbi újságban arról, hogy választmányi ülését „már a kultúrházban, a mérnökegylettel és amatőrfényképezőkkel közösen kapott helyiségében tartotta, melynek falait a társulat tulajdonát képező 42 db szebbnél szebb műtárgy díszíti”. Minden hó első keddjén tartják majd itt összejöveteleiket délután 5-től 8-ig, könyvtár és folyóirat szolgálattal. Igaz, a fotósok eddig is nyolc-félkilenckor kezdték megbeszéléseiket, de a rangjukra kényes festők alkotásainak társaságában, a képzőművészeti albumok és a mérnöki folyóiratok szekrényei között legfeljebb ábrándozni lehetett önállóságról. Nem csodálható, hogy az 1937-ben megrendezett nagy kiállítás után, amely „valóságos ünnepi hete volt Győrnek”³⁷, az 1937. június 1-jén lezajlott közgyűlésen már buzdítani kell a tagokat az egyesületi életre, s emlékeztetni őket arra az időre, amikor még helyiségük sem volt. Elhangzik az is, hogy a mostani „minden igényt” kielégít, de hát akármennyire is jó, hogy „gazdag” könyvtárunk van, s hogy „a tagok ki tudják egymás között cserélni a gondolataikat és tapasztalataikat”³⁸, ez mind

---

³⁴ Gy. H. 1933. nov. 29. Győri Magántisztviselők Otthona, Czuczor Gergely u. 34. Avatás: Gy. H. 1933. dec. 5.

³⁵ Az iparostanonc-iskolában Balogh Rudolf előadása: Gy. H. 1933. febr. 26., a bencés gimnázium dísztermében Valló előadása: Fotoamatőr 1934. 4. sz. 4. lap, a Katolikus Körben: Gy. H. 1934. jan. 31. A Fehér Hajó különtermében Vadas Ernő előadása: Gy. H. 1933. dec. 5. A Royal gobelintermében Hoffmann Adolf: Gy. H. 1934. márc. 12. stb.

³⁶ Győri Szemle 1935. 141-142., Gy. H. 1935. júl. 19.

³⁷ Dr. Somogyi Antal beszédéből. 1937. jún. 1. A rendes évi közgyűlés jegyzőkönyve (Győri Levéltár).

³⁸ Uo.

nem pótolhat egy megfelelő laboratóriumot. A vagongyár kultúrházában, az alagsorban végre sikerült ezt berendezni. Könyvek, folyóiratok, iratanyag mind ide kerültek, s míg a régi helyük – a kultúrház – ma is áll, ez az új otthon az első bombázáskor, 1944. április 13-án, mindenestül megsemmisült.³⁹

A KEZDET LENDÜLETE

Az éppen csak megalakult egyesület nagy iramban lát munkához. Már másnap fotókirándulást rendeznek, majd háziversenyt, és egy nagyobb kiállítást vesznek tervbe az első választmányi ülésen. Azt is elhatározzák, hogy minden szerdán este ½ 9-től összejövetelet tartanak. Előadásait, tanfolyamaikat is ezek idejére tervezik. Addig „esetről-esetre fölváltva egy-egy képzett amatőr szolgál hasznos felvilágosításokkal”⁴⁰. Egy ilyen alkalommal a központból érkezett mintaalbumot mutatnak be a tagoknak és a mindig szívesen látott érdeklődőknek. A kezdési időpont úgy látszik késői, mert október végétől ½ 8-ban állapodnak meg⁴¹.

Együttműködésük a képzőművészekkel korántsem olyan szoros, mint például a soproniaké⁴², első kiállításukat mégis a képzőművészeti társulattal együtt rendezik a Lloydban. Együtt, de külön teremben. „Száráz Béla mérnök az amatőrfényképezés győri osztálya nevében mondott köszönetet azért, hogy a társulat helyet adott az egyesületnek.” A november 5-től 14-ig nyitva tartó tárlatról háromrészes kritikát közöl a Győri Hírlap, ennek az U. G. szignójú méltatásnak csak az utolsó előtti bekezdése szól a fotósokról⁴³. „Meglepetést szereztek – írja – máris szinte páratlan művészi törekvést látunk a kiállítás anyagában. Akár a motívumokat, akár a hangulatokat, akár a természetességet vizsgáljuk, sehol kifogásolni valót nem találunk. A képek meglátása, beállítása, kidolgozása csupa siker.” Ezután tizennégy nevet sorol fel, ábécé-rendben⁴⁴.

---

³⁹ Jáki István visszaemlékezése 1981. szept. 8., Tabiczky Zoltánné: A magyar vagon- és gépgyár ... 1. köt. 159. lapon a bombázásról.

⁴⁰ Gy. H. 1932. júl. 19.

⁴¹ Mint album: Gy. H. 1932. júl. 31., korábbi kezdés: Gy. H. 1932. okt. 19.

⁴² Ld. Hárs József: A fényképezés története Sopron városában ...

⁴³ U. G. = Ujlaki Géza (?), vö. Gulyás Pál: Magyar írói álnév lexikon. Budapest 1978., 450. lap, de az adat 1915-ből származik. Az idézett cikk III. része: Gy. H. 1932. nov. 9.

⁴⁴ Balla János, Brenner Elek, Gál István, Goldsand Pál, Grósz Margit, Jáki István, Knóbl Béla, Maertens György, Simon Jenő, Singer Elemér, Stakovits Antal, Száráz Béla, Tóth Gy. István, Tubó Sándor (Gy. H. 1932. nov. 9.). A kiállítás mérlege (Gy. H. 1932. nov. 22.): bevétel 458,02 P, kiadás 229,67 P, a képzőművészekkel együtt. 20 f-es belépőjegyek voltak.

Másnap, november 10-én, a Napi Hírek elején, egy láthatóan beküldött kis cikk foglalja össze az eseményt úgy, mintha az előző kritika meg sem íródott volna. A „belső ruhatárteremben (reggel 9-től este 7-ig) látható fotóamatőr kollekció” részletezése innen is hiányzik, csak azt tudjuk meg, hogy Valló István városi kultúr tanácsnok és Tóth Gy. István vasgyári főmérnök vezetésével halad előre az egyesület újabb sikereik felé. Az eredmények megalapozására december 2-ától a szokásos heti összejöveteleken előadás sorozatba fognak kezdők és haladók részére, s újabb háziversenyt is hirdetnek.

Győr Barátainak Köre sürgeti a város művészeti kataszterének összeállítását, s valaki, alighanem a kiállítás hatására, javasolja, hogy illetékesek vegyék fel a kapcsolatot a fotósok „ambíciózus, lelkes” csoportjával, s örökíttessék meg velük a régi emlékeket⁴⁵. Az ötlet nem merül feledésbe: már 1933 végén nyílik egy Győrről szóló propaganda kiállításuk a városi levéltár előterében (december 24-től január 1-jéig). Tizenkilenc tag 55 képpel vesz részt rajta. Az anyag magva a budapesti nemzetközi kiállításon sikert aratott kollekció volt⁴⁶. Az 1934. március 21-én megjelent számban felkérlik a tagokat, hogy mennél több győri tárgyú felvételt, kópiát vagy lemezt, hozzanak egy tervezett gyűjtemény, illetőleg egy kiadandó Győri Könyv részére. Valló István április 6-án előadást tart Győr értékeiről, az ekkor vetített Balla és Simon készítette diákat a városnak ajánlják fel⁴⁷. A Fotoamatőr pedig közli, hogy a város fényképpályázatát ír ki Győr szépségei címmel. Valló az így és más módon összegyűjtött anyagot idegenforgalmi célokra szeretné felhasználni. A Győri Hírlap 1934. október 20- és 28-án már a részletekről szól, és a feltételek szétküldéséről tudósít. Ide tartozik az a hír is, hogy Tóth Gy. István ügyvezető elnök a város közművelődési bizottságának tagja lett. A pályázati kiírást a Fotóművészeti Hírek 1934. 12. sz. 272. lapján jelenteti meg. Határidő december 20., amit rövidesen 1935. január 2-áig hosszabbítanak meg. A pályázat lebonyolítását az egyesület végzi. Másodszor is meghirdetik. Az elsőre érkezett több mint száz képből pedig kiállítást rendeznek⁴⁸. További adatok erről a témáról egyelőre nem kerültek elő.

---

⁴⁵ Gy. H. 1932. jan. 8. (az ülésről). A Köri titkára Ujlaki Andor, újságíró a Gy. H.-nál.

⁴⁶ Gy. H. 1933. nov. 29. A budapesti nemzetközi kiállításon gyűjteményes kollekcióval vettek részt: Gy. H. 1933. okt. 21.

⁴⁷ Fotoamatőr 1934. 4. sz. [ápr.] 14. lap. Egyesületi Hírek.

⁴⁸ A feltételek szétküldése: Gy. H. 1934. okt. 20., 28., ugyanerről a Fotóművészeti Hírek 1934. 11. sz. [nov.] 251. lapon és 12. sz. [dec.] 272. lapon. Lejárt, de meghosszabbítják a határidőt: Gy. H. 1934. dec. 16., 21., Fotoamatőr 1934. 7. sz. [júl.] 17. lap. A városházi kiállításról: Gy. H. 1933. dec. 23., Fotoamatőr 1934. 1. sz. [jan.] 14. lap. A következőről: Gy. H. 1935. ápr. 14., Fotóművészeti Hírek 1935. 4. sz. [ápr.] 103. lap, Gy. H. 1935. máj. 19., Győri Szemle 1935, 142. Tóth Gy. István a közművelődési bizottságban: Fotóművészeti Hírek 1934. 11. sz. [nov.] 251. lap.

SIKERSOROZAT

A fiatal egyesület első igazán nagy rendezvénye az 1933 tavaszára meghirdetett országos vidéki kiállítás volt. Az április 16-24. között (tehát húsvét vasárnapjától) nyitva tartó seregszemlére több mint 800 kép érkezett, ezek közül 455-öt állítottak ki. A fővárosiak is részt vettek egy kollekcióval (a kritikus véleménye: „sajnos nem teljes”), továbbá a debreceniek, kaposváriak, miskolciak, valamint a soproni és a szekszárdi csoport. Már egy héttel a megnyitó előtt figyelemfelhívó plakátok jelentek meg Győr forgalmas utcáinak kirakataiban: „kartonlapra felragasztott egy-egy eredeti művészi fénykép, a kép fölött és alatt kézzel írott stilizált betűk.”⁴⁹

A tét: a legjobb vidéki csoportnak szánt Pekár Gyula-vándordíj. Ennek akkor a debreceniek voltak a védői, s most megint az alföldi nagyvárosba került. Második helyen Sopron végzett, a házigazdák pedig harmadikak lettek a vidékiek versenyében. Az érmeiken és tiszteletdíjakon kívül „külön szenzáció a győri egyesület által készített 18 db díszes, művészi kivitelű arany-, ezüst- és bronzplakett [...] a győri vaskakassal, s a székesegyház és a püspökvár tornyának sziluettjével”. Alkotója az aranykoszorús mester: Schima Bandi. Jáki István bízta meg vele. Dicsérik az oklevelet és az ex librist is, „amelyet a csoport egyik tehetséges tagja, Szávay Vilmos tervezett: kerek mezőben a Győrt jelképező püspökvár és a nagytemplom tornya a győri vaskakas árnyékában”⁵⁰.

Aranyplakettet nyert a győriek közül Simon Jenő, a MAOSZ ezüstérmét Balla János, ezüstplakettet Stakovits Antal és Klemm Ferenc, bronzérmét Maertens György, bronzplakettet Knöbl Béla⁵¹ és Jáki István. Az ítélezés igazságosságán – s minden ilyen zsűrizés igazságán – lehet ugyan vitatkozni, az azonban kétségtelen, hogy a sikernek a győri egyesületben és a közvéleményben is pozitív hatása volt. Jó példa erre a Győri Hírlap 1933. április 13-i cikke, amely „A fényképezés művészei” címmel jelent meg a Napi Hírek első közleményeként (Sopronban egy ilyen írás főbb helyet kapott volna). A szerző (Ujlaki Andor) végre rádöbben, hogy a fényképezés – művészet. Erre abból következtet, ahogyan a fotós alkotás közben viselkedik. „Láttunk amatőr fényképészt, amikor félóránál tovább ácsorgott egy eke tenyérszerű nagyságú fogantyúján, és leste azt a pillanatot, amikor a düledező öreg pajta meg szénaboglya fölé ér egy habfehér, napban égő Cumulus felhő. Notorius későnkelő barátom egy héten át minden nap napfölkeltkor keltette magát föl a

⁴⁹ Gy. H. 1933. febr. 26., márc. 21., ápr. 7., 11., 16., 21. számai tudósítanak róla.

⁵⁰ Gy. H. 1933. ápr. 22. Jáki István tulajdonában volt érem is, oklevél is 1981. szept. 8.

⁵¹ Gy. H. 1933. ápr. 16. Knöbl (vagy Knöbel) később Környeire magyarosított. A zsűri: a szövetségtől Balogh Rudolf, Nagy László és Dózsa Dezső, a főtítkár, Győrből: Valló tanácsnok, Pados Béla és Simon Andor. A kiállításról: Fotóművészeti Hírek 1933. 4. sz. [ápr.] 65 kk. (bevált a pontozásos értékelési rendszer!).

tóparti szállodában, mert a pipáló hegyeket egy bizonyos szög alatt érték csak el a kelő nap sugarai ... mi ez, ha nem a művészember izgalma, türelme, türelmetlensége, fantáziája, alkotásvágya ...”

Megszólalnak a szakfényképészek is. „-n. -1.”⁵² levelét közlik április 21-én: „... reméljük, hogy ez a kiállítás hozzá fog járulni ahhoz, hogy végre különbség legyen a fényképező kontár és az igazi fotóamatőr között „hisz nem lehet érdeke az igazi fotóamatőrnek sem, hogy kontárok amatőrségbe burkolódzva és ezzel visszaélve egy szegény régi ipart tönkretegyenek.” Amíg csak művészkednek, abból a szakfotósoknak is lehet haszna. A soproniak üzletben fényezették kiállításokra szánt felvételeiket⁵³.

A kiállításnak sikere van, sokan látogatják, a középiskolások csoportosan is⁵⁴. Lezajlása után az egyesület köszönőlevelet ír az újságnak a jó propagandáért, s ezt reméli a jövőre nézve is⁵⁵.

Ilyesmire alkalmat bőven adnak, hiszen egy percre sem pihennek babérjaikon. Már májusban részt vesznek a békéscsabaiak első országos kiállításán, októberben a fővárosban, ahol „a győri csoport anyaga feltűnést keltett nívójával”⁵⁶. Erre a soproniakkal együtt utaznak el – november 5-én - filléressel⁵⁷. November 7-14. között újra az otthoni képzőművészekkel együtt rendeznek kiállítást⁵⁸. A városházi bemutatóról (december 14 – 1934. január 1.) már szóltunk. Házi versennyel készülnek a Pekár-vándordíjas szekszárdi versengésre, amelyre 1934 májusában kerül sor.

Közben (1934. április 21-től keddi napokon) zajlanak az előadások is. Budapestről a világhírű Vadas Ernő, Sopronból az ugyancsak nemzetközileg elismert Diebold Károly, Németországból a Leica-gyártól jönnek, s a helybeliek szintén kitesznek magukért, vagy központi anyagot olvasnak fel.

A háziversenyre 16 szerzőtől 74 felvétel érkezett, ezek közül válogatják ki a Szekszárdra és Debrecenbe küldendő kollekció anyagát⁵⁹. Első Jáki István, második Pöltinger Gusztáv, harmadik Tóth Gy. István⁶⁰. Érdekes, hogy a Fotoamatőr 1934. 3. számában megjelent szekszárdi beszámoló szerint ott 17 győri kiállító 69 képe volt látható, ugyanakkor a nagyobb soproni csoport

---

⁵² A szignó legvalószínűbb feloldása: Klein Pál, egyesületi tag, de ugyanakkor hivatásos fényképész is. 1927. márc. 4-én kapta meg iparigazolványát Győrött. Néhányszor szüneteltette iparát és többször költözött. Mint zsidót, 1944-ben elhurcolták. Ld. Hárs József: Győr város hivatásos fényképészei ... 37. lap.

⁵³ A soproniak üzletben fényezették képeiket, ld. Hárs József: A fényképezés Sopron városában ... 43. lap, ill. 41. jegyzet, az 1946. szept. 17-i pénztárcsönyvi bejegyzés szerint 16 db fénykép tükör fényesítése 12,80 Ft.

⁵⁴ Gy. H. 1933. ápr. 22.

⁵⁵ Gy. H. 1933. ápr. 29.

⁵⁶ Gy. H. 1933. okt. 21.

⁵⁷ Gy. H. 1933. okt. 25.

⁵⁸ Előkészületek: Gy. H. 1933. nov. 3. (fényképek átadása nov. 6-ig). Zárul: Gy. H. 1933. nov. 14. Értékelés nincs.

⁵⁹ Felolvasás: Gy. H. 1935. febr. 19. A háziversenyéről: Gy. H. 1934. márc. 8.

⁶⁰ Fotoművészeti Hírek 1934. 5. sz. [máj.] 105. lap.

mindössze 36 képpel vett részt. Igaz, hogy ketten versenyen kívül indultak. A Pekár-vándorszerleg végleges tulajdonosa a debreceni csoport lett.

Az előadásokat legépeztették, s Goldsand Pál tagtársuk, aki egyben festőművész is, a képanyagot díszes kazettában tárolja⁶¹. Rendeznek fotókirándulásokat, de a szövetség által szervezett osztrák körútra nem neveznek be, mert amúgy is tartják a kapcsolatot nyugati szomszédainkkal. Gyakori vendégük onnét Lieselotte Specht és Albert Karplus (pl. az 1934. december 1-10. között rendezett kiállításon)⁶².

A debreceni fotóklub II. országos kiállításán „Győr kollekciója nemcsak számbelileg volt túlsúlyban, hanem minőség szempontjából is elhúzott a többitől. Még azonban ez sem 100%-os teljesítmény mert sok kiforrotlanság ütözködik ki itt-ott, stílus dolgában. Ezen nem lehet csodálkozni, ha tekintetbe vesszük a csoport 1-2 éves múltját. A fejlődés ilyen rohama kétségkívül egyedül áll ... Ha a győri képek olyan egyenletes, szép kiállításban lettek volna kasírozva (esetleg keretezve), mint a soproniak, úgy talán háromszor annyit mutattak volna ...” – állapítja meg a Fotoamatőr kritikusa 1934 májusban. Knöbl Béla: Munkában a kohó c. képében a remek anyagszerűséget emeli ki, s jól sikerült munkaképnek mondja Spitzer L. Kövezők c. felvételét. Porfelhőben, Téli táj, Jégtörő, Téli est (utóbbi kettő Jáki István alkotása), Loccs, Csata után stb. címek jelzik a megörökített témákat.

A Fotoamatőr 1934-től – a svájci „Camera” mintájára – képmellékleteiről bírálatot is közöl⁶³. Így például az 1934. 3. sz. 8. lapján látható Tóth Gy. István-képről az alábbi:

„Tóth Gy István Fej vagy írás? c. képe a tavasz hangulatát egy az utca sarkán lejátszódó epizódon keresztül ábrázolja. Sok amatőrt ihlet téli álma után fokozottan a tavasz langyos sugallata, de a legtöbb a virágoknak rohan neki soklövetű kamerájával, mintha ez volna az egyetlen lehetőség annak kifejezésére, hogy most már ismét kiszabadultunk a csendéletezésre kárhóztató tél hatalma alól. Íme itt a bizonyosság, lehet másképp is! Aki erre a képre néz, látja a tavaszt. Ha mindjárt egy régi város tradícióval megrakott házfalai közt lejátszódó jelenet is a főmotívum, mégis a zordon környezet is beleilleszkedik a kép tartalmának zavartalanságába. A háztömbök ablakai nyitva, az ifjúság örök játéka: »Fej vagy írás?« nem tűr halasztást hazáig, engednek a tavaszi nap marasztalásának az utca sarkán, mialatt a vadászatra induló amatőr őket telibe találja. A kép nem abszolút éles, de ez nem von le értékéből, mert a mozdulatok élelensége, a tárgyak anyagszerűsége kifogástalan.”

---

⁶¹ Fotoamatőr 1934. 4. sz. [ápr.] 14. lap.

⁶² Gy. H. 1934. dec. 6.

⁶³ A Fotoamatőr 1933-tól jelent meg. Művészeti folyóirat, kiadja a MAOSZ debreceni csoportja, felelős szerk. a neves amatőr fényképész, Aszmann Ferenc (ld. még a 81. jegyzetet).

A csoport debreceni szereplése várakozáson felül jól sikerült: ideiglenesen ők vihették haza az ottani polgármester által alapított és a legjobb vidéki csoport részére először kiírt Vásáry-vándordíjat (50 cm nagyságú, márványlapon fekvő bronz akt). Egyénileg Tóth aranyat, Maertens ezüstöt és még hatan bronzot érdemeltek ki⁶⁴.

A soproni III. nemzetközi fényképkiállításra is küldenek felvételeket, s az erős mezőnyben Klemm Ferenc az egyik bronzérmes nyeri el, Tóth Gyula István pedig a Perutz-gyár tiszteletdíját⁶⁵.

1934-ben a szekszárdi, békéscsabai, kecskeméti, szegedi, egy budapesti kiállításon is részt vettek, a fenti debrecenin és sopronin kívül. Három arany, négy ezüst, kilenc bronzérmes kaptak⁶⁶. És még az otthoni rendezvények sora! Például a képzőművészekkel együtt rendezett, s december 1-10. között nyitva tartó kiállítás, amelyről a Győri Hírlap december 4-én ír elismerő sorokat. Óriási lendület és túlságosan is sok munka (gondoljunk csak a családok mindennapjaira, költségvetésére vagy az előhívásra és nagyításra igénybevett konyhákra, fürdőszobákra)⁶⁷.

A Győri Hírlap cikkírója vagy az egyesület által beküldött kézirat szerzője (1935. április 2.) úgy látja, hogy a Wetzlarból érkezett Baumann 150 saját felvétele mellett „a győri leicások egyik lelkes és tehetséges tagjának, Balla Jánosnak pompás, napsugaras fölvételei is megállták a helyüket”, újabb híveket szerezve a kisfilmes fényképezők táborának („perforált filmes kamerákkal dolgozóknak” nevezi őket). Ilyen népszerűsítő Strengé Frigyes, a Zeiss Ikon AG Dresden budapesti képviselője⁶⁸.

---

⁶⁴ Gy. H. 1934. jún. 7., Fotoamatőr 5. sz. [máj.] 5. lap ebben az évben, a díjról: Fotoművészeti Hírek 1934. 10. sz. [okt.] 227. lap.

⁶⁵ Ld. a III. Nemzetközi Művészi Fényképkiállítás Sopron, 1934. szept. 16-okt. 7. katalógusát.

⁶⁶ A Fotoamatőr 1934. 31. sz. [márc.]-ban közölt naptár szerinti országos kiállítások: 1934. máj. 13-22. Szekszárd: jún. 3-10. Debrecen: jún. 17-27. Békéscsaba: júl. 21-29. Kecskemét: aug. 4-11. Szeged. Az érmek számáról: Gy. H. 1934. dec. 6. Csoportok vannak még 1933-ban: Baján, Balassagyarmaton, Kaposvárott, Mezőkövesden, Miskolcon, Mosonmagyaróvárott (csak rövid ideig) és Veszprémben. A Fotoművészeti Hírek 1935. 5. sz. [máj.] szerint Bicskéről, Egerből, Karcagról, Nyíregyházáról, Székesfehérvárról és Szolnokról is jelentkeztek amatőrök a miskolci országos kiállításra.

⁶⁷ A fürdőszoba mint labor: Sopronban, 1938-ban hiába kérik a várostól (Soproni Levéltár 3335/1938.), ld. még Hárs József: A fényképezés története Sopron városában ...42. lap. Győrött: dr. Pöltinger Vilmos visszaemlékezése (1982. jún. 13.): „Először említeném Knöbl Bélát és pedig azért, mert ő volt, aki édesapámat [P. Gusztáv egyesületi tagot] tanította, nemcsak fotózni, hanem egyszerű kópiát készíteni, majd a képet nagyítani. Együtt készítették a nagyítógépet és örültek, amikor az első nagyítás elkészült. Persze így leírni egyszerű, de a munka sokszor a hajnali órákig is elhúzódott és édesanyám hozta a mákos-diós beigli, mert Béla ezt szerette és ne maradjon éhesen ...”. Markó Ödön főtítkár 1981. ápr. 24.: az amatőrök zöme ma is a fürdőszobában dolgozik, éjszaka, hogy ne zavarja a családot. – Viszont a békéscsabai polgármester 1934-ben ingyen laboratóriumot bocsátott a város amatőreinek rendelkezésére, legalábbis így tudja a Fotoművészeti Hírek 1934. 11. sz. [nov.] 351. lap.

⁶⁸ 1935. ápr. 13-án, a Katolikus Kör nagytermében. Gy. H. 1935. ápr. 12. és 16.

Az 1935. évi versenyévad Miskolcon aratott sikerekkel kezdődött. Erdélyi László, Tóth Gy. István és Maertens György bronzérmes nyert⁶⁹. Győr város győri tárgyú fényképpályázatán Maertens, Somogyi, Tóth ezüstöt, Balla, Erdélyi, Dobos Vilmos bronzot, Jáki István és Knöbl dicséretet kapott⁷⁰. A szegedi I. nemzetközi művészi fényképkiállításon Tóthot és Maertenst is bronzra érdemesítették. A Fotoművészeti Hírekben közölt kritika szerint Tóth „Műhelyben” c. képének témáját „nálunk nagyon nélkülözött és ki nem használt területről vette. A kép esztétikai felépítése helyes, technikai szempontból azonban nem teljes”. Erdélyi László „Szerzeteseket ábrázoló felvételei a téma különlegessége folytán érdekesek. Az »Éjféli imához« azonban misztifikáció, mert a kolostor ablakán besüt a nap ...” Knöbl Béla a Tél c. képe „csipkeszerűen finom, zuzmarás hangulat, de hibáztatjuk a chamois [világos drapp] színt”⁷¹.

Győrött, a kultúrház megnyitásakor megint közösen rendeznek kiállítást a képzőművészekkel (1935. november 14-24.). Kollekciónkban Balla, Jáki István, Hoffmann, Környei (Knöbl), Maertens, Pöltinger, Tóth és Somogyi vesz részt. A kritika senkit sem emel ki. A hosszú méltatás végén, a képzőművészek után kerít sort rájuk, s az egyértelmű dicséret közben a „művészet” helyett a „művészkedés” szót használja⁷². Ugyanakkor készülnek a budapesti jubileárius szövetségi művészi fényképkiállításra, „mivel azon a legjobb eredménnyel szereplő vidéki csoport részére két vándordíj is” lesz⁷³.

Kishír számol be Balla németországi sikeréről: egy meg nem nevezett nemzetközi amatőrversenyen harmadik díjat nyert⁷⁴. Ebben az évben szerepel – a MAOSZ központi kollektív anyagával – Jáki István egyik képe a Polskie Towarzystwo Fotograficzne, Warszawa 1935 c. kiállításon⁷⁵.

AZ UTOLSÓ ÉVEK

---

⁶⁹ Gy. H. 1935. ápr. 26.

⁷⁰ Fotoművészeti Hírek 1935. 4. sz. [ápr.] 103. kk.

⁷¹ Fotoművészeti Hírek 1935. 9. sz. [szept.] 209. kk.

⁷² Gy. H. 1935. nov. 19.

⁷³ Gy. H. 1935. nov. 10.

⁷⁴ Külföldön nyert „pálmákról” már a Gy. H. 1933. dec. 23-i cikkében is szó van, közelebbi megjegyzés nélkül. A Fotoművészeti Hírek 1934. 1. sz.-ban írja Maertens: „Igyekeznek rávenni a tagokat külföldi szereplésre”, ahogy Budapest, Debrecen, Miskolc, Sopron teszi. A hír: Gy. H. 1935. dec. 24.

⁷⁵ Jáki István közlése 1981. szept. 11.

Az előző esztendő túlzásfolt programjai közben érthetetlen kihagyás következik. A Vásáry-vándordíjas debreceni kiállításról írja a Fotoamatőr 1935-ben: „Kár, hogy a tavalyi nyertes: a győri csoport nem védte vándordíját.” A soproniak viszont arany-, ezüst- és bronzéremmel jöttek haza. (Talán nem érdektelen annak megállapítása, hogy míg az érme odaítélése a zsűritől függött, hazavitelük már a versenyző pénztárcájától: be kellett fizetni a megfelelő összeget.)⁷⁶

Itt emlékezünk meg az egyik sikeres győri kép furcsa történetéről. Az egész olyan, mint amikor Cyrano sűg Christiánnak Roxán erkélye alatt.

A Hófűvás c. felvétel reprodukciója 1934-ben a Fotoamatőr 4. számának mellékleteként jelent meg. Szerzőjének Klemm Ferencet tüntetik fel nemcsak itt, hanem ezekben az években több kiállítás katalógusában is (bevett szokás volt - ami ellen ugyan időnként mennydörögtek -, hogy a sikeres képeket több kiállításra is benevezték, némelyik soproni vagy fővárosi felvétel évek során az egész világot bejárta)⁷⁷.

A Fotoamatőr kritikája: „Klemm Ferenc »Hófűvás« c. képe magas művészi értékét kritikuskaink már méltatták a pesti nemzetközi kiállítással kapcsolatban. Szó szerint adjuk az akkori kritikát és biztosak vagyunk benne, hogy összehasonlítva a képpel, kedves amatőrtársaink is egy véleményen lesznek velünk. »Képe a győri kollekció kimagasló teljesítménye. Nincs ebben a képben sem háromszög kompozíció, sem életet kifejező mozgás, amit a mai fotótól olyan szigorúan megkövetelnek, mégis elragadóan szép. Az ég tökéletes téli mennybolt, s ha levágnák alóla a havas tájat, még akkor is rögtön ráismerne a természetbarát. Maga a hófűvás az anyagszerűség netovábbja. Lágú, finom tónusok variációja, mégis kellő határozottsággal kifejező«.” – idézi Aszmann Ferenc⁷⁸.

---

⁷⁶ Először is be kellett fizetni a nevezési díjat. Pl. a Gy. H. 1934. máj. 20-i számában írják, hogy a debreceni kiállításra szánt képeket hozzák el a tagok 22-ére, a nevezési díjakat is akkor fizessék be. Az okleveleket és díjakat utólag küldik meg (pl. Gy. H. 1934. okt. 28. a szegedi és soproni kiállításokról). Ezt erősíti meg a soproni csoport pénztárcájában 1934. nov. 15-én olvasható bejegyzés: kiállítási díjak szétküldése 1,10 P. – A Fotoművészeti Hírek 1931. 12. sz. [dec.] 277. lapján lévő értesítésből világossá válik, hogy a nyertesek érmeiket – ha csak önköltségi áron is – maguk fizetik meg. Arany 14 P, ezüst 10 P, bronz 7 P.

⁷⁷ Márkás képek, amelyek több kiállításon nyertek. Gy. H. 1934. dec. 6. – A szekszárdi kiállításon a tavaly őszi nemzetközi tárlaton szerepelt képek is indulhatnak: Gy. H. 1934. ápr. 14. – Számos aranyérmert nyert, külföldet járt kép a győri országos kiállításon: Gy. H. 1933. ápr. 11. – Viszont: az országos kiállításokon már aranyérmert nyertek csak versenyen kívül vehetnek részt: Gy. H. 1933. ápr. 21. Külföldön az ötvenes években már általános szabály, hogy az előző rendezvényen elfogadott képek nem szerepelhetnek (pl. XVIII. Salao International de Arte Fotografica 1955. szabályzata). – A Fotoművészeti Hírek 1930. 3. sz. [márc.] 69. lapján Az erkölcs paragrafusa címmel így fogalmaznak: „... az a szokás, hogy ugyanazt a sikerült képet három különböző helyen pályáztatjuk, a díjat elnyerjük és végül egy lapnak eladjuk” igencsak helytelen dolog. A gyakorlat azonban egyre inkább az, hogy más zsűrik kedvező döntésével igyekeznek befolyásolni a következő tárlat döntőnökeit.

⁷⁸ Fotoamatőr 1934. 4. sz. [ápr.] 4. lap.

Pöltinger Vilmos – Pöltinger Gusztáv, hajdani egyesületi tag fia – írja visszaemlékezésében⁷⁹: „... utoljára hagytam Klemm Ferencet. Ő átlag fotós volt, hiányzott belőle a fotós szem és így érthető, hogy [csak] egy-két oklevélig vitte. Azután egy helyi kiállításon megjelent Hófűvás c. képével, amivel első díjat nyert [valószínűleg a Győrött 1933-ban rendezett országos kiállításról van szó, bár Klemm díja itt csupán ezüst volt]. Hogy valaki ezt a természeti csodát észrevegye, ehhez Klemm Ferenc nem volt elég, egy igazi fényképész kellett hozzá. Persze mindez titokban maradt, de a tagság sokáig nem tudott belenyugodni. Itt kapcsolódik bele az ügybe” az a fényképész, aki később – a zsidótörvények életbelépésekor – öngyilkos lett. Nevét a visszaemlékezők nem tudják. De arra emlékeznek, hogy Klemmel együtt barangolt, s nyilván meglátta „a hófűvás okozta gyönyörű képet”. Pöltinger a fényképésznek csak ez egyesületben használt becenevére emlékezik. „Mint hivatásos fényképész rögtön, az első pillantásra megmondta, hogy a kép alexponált, vagy túlexponált. Ha túlexponálnak találta, csak annyit mondott »szurtos«. És ez a név rajta is maradt.” Nevének, foglalkozásának, öngyilkossága körülményeinek kiderítése további kutatást igényel⁸⁰.

Az egyesületbe tömörült amatőr fotósok színvonaláról őszinte sorokat találunk a Fotoamatőr 1933. évi 5. számában: „A győri csoport kollektívája technikailag messze elmarad. Javarészt Royal-papíron dolgoznak. Nem tudják a negatív hibáit nagyításkor korigálni és főként ezért sok képen szurkos árnyékot kapnak. Minden elismerés kevés annak a végtelen ambíciónak méltatására, amivel ez az egyesület felfelé törekszik, de azt hisszük, ha őszintén megmondjuk, hogy technikailag még rengeteget kell tanulniuk, hogy az előzően tárgyalt négy csoporthoz [Debrecen, Miskolc, Szekszárd, Sopron fotósairól volt szó] csak viszonyíthatva is legyenek – ismételten hangsúlyozzuk, azt hisszük, mi teszünk őszinte, talán rosszul is eső kritikánkkal a legnagyobb szolgálatot neki.” A vélemény nyilván Aszmanné, a debreceni lap és fotóélet vezéregyéniségéé. Tehetségét és szakértelmét nem lehet elvitatni. (Igaz, megfelelően gazdag is volt, hogy minden felszerelését gond nélkül vehesse meg.) Később Brazíliába távozott, s mint amatőr fotós világhírnévre tett szert (főleg a még itthon, Hortobágyon készült képeivel)⁸¹.

A kritika visszhangjáról nem tudunk, a fejlődésről még szó lesz. Úgy látszik, hogy 1936 a győriek számára az erőgyűjtés éve (lehetséges, hogy egyéni külföldi versenyzése is, ahogyan Jáki István vélekedik, de erről nem számol be a sajtó)⁸². Április 25-én, szombaton este ½ 9-kor Boróczi Rezső, a szövetség

---

⁷⁹ 1982. jún. 13.

⁸⁰ Ld. még Hárs József: Győr város hivatásos fényképészei ... 30. lap és 50. jegyzet.

⁸¹ 1953-tól mint Francisco Aszmann Hon. MPS. Rio de Janeiro. Híres képe a Párbaj: hortobágyi bikák küzdelme. Ld. Hárs József: A fényképezés története Sopron városában...

⁸² Jáki István visszaemlékezése 1981. szept. 8. Akkor lesz főtitkár, mikor elődjét, Maertens Györgyöt, a fővárosba helyezik.

országos főtitkára tart előadást a magyar fényképező művészetről a Katolikus Kör nagytermében, 200 vetített képen mutatva be „a diadalmas magyar fényképező gárda világot megjárta anyagát”. Belépés díjtalan⁸³.

Az egyesület május 23-án tartotta meg évi rendes közgyűlését, a Fehér Hajó különtermében⁸⁴. Azért ebben az évben sem maradt a város fényképkiállítás nélkül. „Sikerült megszerezni a legnevesebb olasz amatőr egyesületnek, az Associazione Culturale Fotografica reprezentatív kollekcióját [tulajdonképpen olyan szövetségről van szó, amilyen a MAOSZ volt, csak a sajtó félreértette a címét] és Vadas Ernőnek, a világhírű magyar amatőrfényképezőnek gyűjteményét, melyet együtt állítanak ki a kultúrház kiállítási helyiségében.” Nyitás június 27-én, szombaton délután hatkor. Az anyag előzőleg Sopronban volt, s a soproni egyesület pénztárcönyve szerint a győriek 25 P-t fizettek ezért (augusztus 3-i bejegyzés, feladó Jáki István)⁸⁵. Ősszel részt vesznek a soproniak jubileumi seregszemléjén⁸⁶, aztán megkezdődik a nagy fölkészülés 1937 tavaszára, az országos kiállításra, amelynek rendezési jogát Győr kapta meg.

„Az összes fővárosi és vidéki csoportok bejelentették részvételüket, amint az eddigi jelentkezési lapokból látható, [s] nagy számban jönnek az egyleten kívül állók is ... Mint újítást említjük meg, hogy minden kiállító emlékplakettet kap” – írja a Győri Hírlap 1937. március 7-i száma. A nyitás napján, április 4-én, vasárnap pedig „Fényképcsodák a kultúrházban” címmel foglalja össze a látnivalókat.

„A MAOSZ győri csoportja II. Országos Művészi Fényképkiállítás cím alatt olyan reprezentációját mutatja be a művészi fényképezésnek, amelyre példa eddig Győrben nem volt. A kultúrház három emeleti termét veszi igénybe a pompás anyag ...” 205 kiállító 860 képe érkezett be, a zsűri ebből 190 nevező 457 felvételét bocsátotta nagyközönség elé.” Délelőtt ½ 12-kor nyitnak, de már szombaton délután bemutatták az anyagot (ahogy a soproniak szokták)⁸⁷. A győri résztvevők száma 86, bizonyosságául annak, hogy „milyen örvendetes mértékben szaporodik ennek az új művészmesterségnek győri lelkes tábora”. Reggel 9-től este 7-ig tartanak nyitva, a belépődíj 20 fillér. A zárás napja április 18. Az újság további híradásaiban egyre nagyobb népszerűségről, s többszáz nézőről cikkezik, s végre már „művészetté fejlett fényképezésről” ír. A szövetségi érem Sárkány Jenő soproni amatőré, két soproni ezüstérmes (Csík

---

⁸³ Gy. H. 1936. ápr. 21., 25. Boróczy tragikus véget ért: tatatóvárosi fényképezésről hazatérőben, 1939. febr. 19-én, autószerencsétlenség áldozata lett.

⁸⁴ Gy. H. 1936. máj. 23.

⁸⁵ A soproni egyesület pénztárcönyve a soproni levéltárban.

⁸⁶ A soproni jubileumi kiállítás 1936. szept. 6-20-án volt. Látogatóként részt vett ezen egy 61 fős győri csoport. Hogy miért volt ez jubileumi kiállítás, arra nézve ld. Hárs József: Soproni Fotóklub (1902). Soproni Szemle XXXIV. évf. [1980] 3. sz. 248. kk.

⁸⁷ Ez az ún. vernisszázs, ld. Soproni Hírlap 1930. máj. 11.

Ferenc és Horváth Mihály) mellett Maertens képviseli a házigazdákat az ezüstérmesek hatos mezőnyében. A tizenöt bronzból csak kettő soproni (Angyalfi, Gruber), viszont hármat győriek (Balla János, Jáki István, Lévay Erzsébet) ítélnék oda. A győrieknek ezeken kívül még számos – városon belül felajánlott – díj jutott⁸⁸. A csoport június 1-jén tartott évi közgyűlésen jegyzőkönyvi köszönetet szavaznak meg a rendezőknek és megállapítják, hogy a kiállítás szép anyagi sikerrel járt⁸⁹.

Jáki István számos felvételt készített a termekről, talán még a megnyitás előtt, mindenestre közönség nélkül. Az inkább tantermek benyomását keltő helyiségek mesterséges világítása nem látszik megfelelőnek, de a hosszanti oldalak felől érkező természetes fény is eléggé egyenlőtlenül oszlik el. A paravánok vagy az ablakközökben, azokra a merőlegesen vagy a belső falhoz szorítva helyezkednek el, rajtuk két sor fénykép, nem túlságosan egyformára sikerült fehér kartonlapokra kasírozva. Egyes képcsoportok felett a beküldő egyesület neve olvasható, a keretek bal alsó sarkára kis négyzetre írt számokat ragasztottak. A paravánok végében kisebb-nagyobb cserepes zöldnövények állnak. Mai szemmel egészében nem kelt vonzó, s rendezettségében is művészi benyomást.

Az egyesület „Baumannak, a világhírű német művész-fotografusnak Gyöngyösbokréta és hortobágyi színes diapozitív sorozatát, továbbá a párizsi világhiállításon készült éjszakai felvételeit mutatja be vetített képes előadáson, 18-án, pénteken ½ 9 órai kezdettel kultúrházi helyiségében. Az előadáson vendégeket is szívesen látnak. Belépődíj nincs⁹⁰. Ugyanott tartják rendes évi közgyűlésüket szeptember 27-én, kedden este ½ 9-kor, utána Balla János vetít színes diáiból⁹¹.

Az újság november 30-i számában cikkben emlékezik meg az egyesület előző esti rendezvényéről. Lelkendezve ír a színes fényképezés csodáiról. Valló elnöki bevezetője és Balla néhány fekete-fehér képe után Nagy József, Stakovits Antal, ifj. Ormándy János, Wirthl Emil [valószínűleg Jenő], Balla János és „különösen” Tóth Gy. István csendéleteit, tájfelvételeit és riportképeit vetítették: ezek már mind színes diák voltak. Csak teljesebbé tette volna az élményt a vetítést kísérő magyarázat – teszi hozzá a cikkíró. A tagok nagy hányadát ejtette rabul a színes dia, úgy hogy nem maradt idejük, energiájuk a hagyományos

---

⁸⁸ A zsűri a Fotoamatőr szerint először az 1935-ben rendezett debreceni tárlaton ítélkezett egy objektívebb rendszer szerint: a beérkezés sorrendjében sorszámozott képek valamennyijét ideiglenesen kiállították, majd a zsűri tagjai egymástól függetlenül járták végig a tárlatot és írták fel értékelésüket pontszámokban. Ezt ismerteti a Fotoamatőr 1935. 3. sz. [márc.] 3. lap, vö. az 51. jegyzettel!

⁸⁹ A kiállításról: Mosonvármegye 1937. ápr. 11., Győri Nemzeti Hírlap 1937. ápr. 13., Gy. H. 1937. ápr. 13. stb.

⁹⁰ Gy. H. 1939. febr. 16. Hírrovat.

⁹¹ A jegyzőkönyv a Győri Levéltár egyesületi anyagában, a 104. sorszám alatt. A közgyűlést a Royal Szálló kistermében tartották, s azon mindössze huszonötven vettek részt. Az elszámolás itt közölt adataiból kiderül, hogy a városi kultúrházban (Czuczor G. u. 17.) lévő egyesületi helyiség bére évi 100 P. Folyóiratokra 20 P-t költöttek, házi versenyekre ugyanennyit. A kiállítás elszámolása sajnos hiányzik.

fekete-fehér fényképezésre. Talán ez is egyik oka a versenyzési kedv csökkenésének.

Rövid hírt szentelnek 1939-ben annak, hogy Sopronban megnyílt a VI. nemzetközi fényképkiállítás. „Győrött is élénk [az] érdeklődés [...] és azt a győriek közül eddig is számosan tekintették meg”⁹².

A győri csoport a december 6-i számban hívja tagjait és az érdeklődőket szerda esti vetített képes előadására az egyeslet helyiségébe. Utolsó híradásuk 1940. április 3-án jelenik meg a Győri Nemzeti Hírlapban: „Az Egyesült Magyar Amatőrfényképezők Országos Szövetségének Győri Csoportja f. hó 10-én tartja ezévi tisztújító közgyűlését.” Határozatképtelenség esetén 17-én. Lehetőleg teljes számban jelenjenek meg. Tagösszejövetel minden szerdán este fél kilenckor, melyeken az érdeklődőket mint vendégeket szívesen látják. A közlemény helymegjelölést nem tartalmaz.

Az újság szerkesztősége kéri az egyesületeket, hogy közleményeiket lehetőleg gépírással küldjék, a papírnak csak az egyik oldalára írjanak, s nagyon vigyázzanak a nevekre⁹³. Közölni valójukat ne késő este adják be, mert akkor már nehéz elhelyezni a lapban. Legalább jelezzék még délelőtt⁹⁴. A csoport hallgat⁹⁵. Nincs hírünk arról, hogyan kerültek a vagongyár kultúrházába. Sőt eltűntek az újságírók szeme elől is. 1943. március 17-én „Kérelem az amatőr fényképészekhez” címmel közleményt tesznek közzé a Győri Nemzeti Hírlapban: „Szerkesztőségünk felkéri azokat az urakat, akik a medvei hídmegnyitáskor fényképfelvételeket készítettek, hogy fényképeikből egy-egy másolatot bocsássanak szerkesztőségünk rendelkezésére, hogy kirakatunkba kitehessük azokat. A levonat árát szívesen megtérítjük”. A dolog pikantériája az, hogy a híd egyik építője, a vagongyár hídosztályának főnöke, nem más mint Zsizsmann Endre, az egyesület egyik oszlopos tagja⁹⁶.

---

⁹² Gy. H. 1939. szept. 22.

⁹³ Győri Nemzeti Hírlap 1940. nov. 12.

⁹⁴ Győri Nemzeti Hírlap 1941. okt. 21. A liberális Győri Hírlap megszűnt, a helyét elfoglaló Győri Nemzeti Hírlap erősen jobboldali beállítottságú.

⁹⁵ A Győri Levéltár őriz egy 1938. okt. 7-i bejelentést a szept. 27-i közgyűlésről és a tisztikarban történt változásról (14117/1938. okt. 7.). Az 1938. aug. 12-i bejelentésükben pedig a következő olvasható: „Egyesületünk jelenleg is működik, hatósági vagy más támogatásban nem részesül.” Későbbi iratot nem találtunk.

⁹⁶ Zsizsmann Endre az egyesület 1938. okt. 7-i, fent idézett bejelentésében mint ügyvezető elnök szerepel. Jáki csak választmányi tag. Zsizsmann foglalkozásáról és a medvei híddal kapcsolatos szerepéről Dr. Horváth Árpád közöl adatokat 1981. okt. 4-én.

ÚJRAKEZDÉS A FELSZABADULÁS UTÁN

Az újjáépítés első heteiben-hónapjaiban egy-két amatőr fotósnak volt csak ereje és nyersanyaga a fényképezéshez. Arra nem is gondolhattak, hogy feltámasszák az egyesületet. A tagoknak talán nagyobb része nem tartózkodott a bombázásoktól eléggé megviselt városban. Jó néhányan a gyárakkal települtek ki nyugatra, másokat a nyilasok hurcoltak el. Talán csak Nagy József és Dobos Vilmos fényképezte a romokat. Dobos mint szakfotografus 1945 szeptemberében jelentkezik hirdetéssel az újságban⁹⁷.

És feltűnik a győri dr. Jamnitzky Nándor neve - Sopronban⁹⁸.

A soproni amatőrök egyetlen egy napra sem szakították meg munkájukat. 1946 őszén kiállítást rendeznek, 1947 szeptemberében (14-28. között) pedig – a korábbiak folytatásaképpen – a VII. nemzetközi tárlatot. Ezt Győrött, bizonyára Jamnitzky segítségével, megismétlik⁹⁹.

Jamnitzky megpróbálkozott a Rába menti város amatőr fotósainak újrászervezésével, erre Dobos Vilmos és Veöreös György egyaránt emlékeznek¹⁰⁰, ám eredményről sem ők, sem az iratok nem tudnak. Legfeljebb néhány nevet említhetünk még. A budapesti IX. nemzetközi tárlaton (1947. november 8 – december 8.) „Konok Tamás Győr” szerepel egy képpel¹⁰¹, az 1955. szeptember 25 – október 9-i soproni országos kiállításon Jamnitzkyn kívül (3 kép) Horváth István, Meződy István, Szigethy Pál vesz részt 1-1 alkotással, Nánássy László festőművész-fotós pedig 2 képpel¹⁰².

Az ötvenes években inkább az üzemi fotós szakkörök virágoztak országszerte. Győrött is ezekben kell keresni a későbbi Fotóklub gyökereit. A Wilhelm Pieckről elnevezett Vagon és Gépgyár szakszervezeti bizottságának fotóköre a gyár fennállásának hatvanadik évfordulója alkalmából országos művészi amatőr fényképkiállítást rendezett 1956. augusztus 20-31. között. Beérkezett 579 kép 124 szerzőtől, 302 db dia 32 versenyzőtől, elfogadtak 122 képet 60 szerzőtől és 32 diát 17 beküldőtől. A bevezető szerint a szakkör már szerepelt az országos Vasas fotóköri kiállításon „annak ellenére, hogy a sok

---

⁹⁷ Dunántúli Szabad Nép [Győr] 1945. szept. 4.

⁹⁸ Jamnitzky Sopronban a SOTEX fotószakosztályának színeiben versenyzett. 1955-ben Lisszabonban 3 képe közül kettőt állítottak ki, Amszterdamban ugyanebben az évben egyet sem.

⁹⁹ Ld. Hárs József: A fényképezés története Sopron városában ...

¹⁰⁰ Dobos Vilmos visszaemlékezése 1982. jan. 6., Veöreös György 1982. jún. 5.

¹⁰¹ A katalógusban. Konok Tamás 1946-ban iparigazolványt kapott, s az Árpád u. 14-ben nyitott üzletet. Ld. Hárs József: Győr város hivatásos fényképészei ... 37. lap.

¹⁰² A katalógusban. Hogy egyénileg-e vagy valamilyen szervezetben, az nem derül ki.

megnemértés és gáncsoskodás, nem egyszer a támogatás teljes hiánya fékezte a munkát”¹⁰³.

Markó Ödön főtitkár közlése és az általa készített tájékoztató szerint ebből a szakkörből alakult meg a Győri Fotóklub 1958-ban¹⁰⁴. 1960-ban már országos kiállítást rendeznek, a Magyar Fotóművészek Szövetségének védnöksége alatt, április 30 – május 22. között¹⁰⁵. A győri amatőrök igazi seregszemléje azonban nem ez, hanem az ugyanazon év végén megtartott, elsősorban a városra korlátozódó kiállítás. A győri Műcsarnokban december 15-től a következő év második napjáig volt látható a Fotóklub szervezett háttere: a különféle üzemek, intézmények szakköri tagságának színvonalas alkotásai. A 18 szakkörhöz csak egy soproni csatlakozott, az is azért, mert a Richards-gyár soproni fiókéjében működött¹⁰⁶.

Ennek a kiállításnak a katalógusában, feledve a helytörténetet, a következőket állapítják meg: „Győrben első ízben nyílik alkalom, hogy a helyi amatőrök bemutassák a város dolgozóinak a maguk munkáját. Úgy érezzük és reméljük, hogy ez a kiállítás a győri fotóéletünk fokozott ütemű fejlődésének egyúttal a kezdetét is jelenti.” A következő évek valóban szép fejlődést mutatnak, de ennek elemzéséhez még hiányzik a megfelelő távlat. Befejezésül csak azokra a tanulságokra mutathatunk rá, amelyek az eddig tárgyalt eseményekből vonhatók le.

Mind a három egyesület-alapítás a Vagongyárból indult ki, s legalábbis a két utóbbira (1932, 1958) erős hatással volt a soproni szervezett fotósélet. Jáki István, a harmincas évek főtitkára, felesége révén kötődött a Civitas fidelissimához¹⁰⁷, Markó Ödön, a harmadik egyesület egyik legeredményesebb tagja és fáradhatatlan vezetője pedig soproni, ő is, felesége is Sopronban érettségiztek¹⁰⁸. Ezek a kapcsolatok azzal a furcsasággal jártak együtt, hogy egyik szervezet se tudott az elődjéről, elődjeiről. Olyan szerves fejlődésről, mint Sopronban, ahol az amatőr fényképezés egyesületi keretei szinte folyamatosan

---

¹⁰³ A katalógusban. A győriek közül, a fekete-fehér kategóriában dr. Czigány Jenő, Fülöp János, Goszler Endre, Jamnitzky (3 kép), Kolozs István, Lippai Andor, Meződy István (3 kép és III. díj), Nánássy László (4 kép és oklevél), Pintér József, Sáhó Andorné; a színes kategóriában Horváth István, Jamnitzky (2 kép, az egyik II. díjas), Óházy Ágnes versenyzett.

¹⁰⁴ A visszaemlékezés dátuma: 1981. ápr. 24. Az összeállítás pedig három gépelt oldalon, tartalmából következően, 1980-ban készült. A magnóba mondott visszaemlékezés szerint a Győri Fotóklub először a Vagongyár fotóköröként alakult volna meg 1958 júniusában, s csak az év őszén igazából. Láttuk, hogy 1956-ban már létezett a fotókör. Megjegyzendő, hogy Markó Ödön csak 1958 őszén lépett be a Fotóklubba. Pontos dátumok úgy látszik ezért nincsenek.

¹⁰⁵ A katalógus szerint 1291 fekete-fehér és 125 színes kép érkezett 365 szerzőtől, melyek közül 168 fekete-fehér és 23 színes felvételt állítottak ki 139 szerzőtől. 22 győrinek 28 képét érte ez a megtiszteltetés (közülük Markónak két képét). A gépelt tájékoztató itt is pontatlan: 25 elfogadott képről tud.

¹⁰⁶ A tárlatot a Hazafias Népfront és a Győri Fotóklub rendezte (1960. dec. 15-1961. jan. 2.).

¹⁰⁷ Jáki István közlése 1981. szept. 8.

¹⁰⁸ Markó Ödön közlése 1981. ápr. 24.

léteztek a század első éveitől máig¹⁰⁹, Győrött nem beszélhetünk. Képzeljük el: a harmincas évek főszereplői a hatvanas évek vezéregyéniségeitől mindössze néhány lépésnyire laktak, és még csak nem is ismerték egymást...¹¹⁰

A GYŐRI FOTÓKLUB RENDES ÉS PÁRTOLÓ TAGJAI

1932-1938¹¹¹

A. Rendes tagok¹¹²

Amtmann (Ajtony) József városi tisztviselő (1937)

Balla János vagongyári üzemvezető (1932)

Bíró Karola (1938)

Brenner Elek mérnök, füstcsőgyáros (1938)

Dr. Czingráber Lajos ügyvéd (1932)

Dobos Vilmos fotócikk-kereskedő (1932)

Erdélyi László (1935)

Dr. Erődy Jenő kir. ügyész (1932)

Ertl Jenő (1938)

Fáber Lipót banktisztviselő (1932)

Fáy András (Endre) (1937)

Forzsa János autógyári osztályvezető (1938)

Futó Sándor (1937)

---

¹⁰⁹ Ld. Hárs József: Soproni Fotóklub (1902) ...

¹¹⁰ Jáki István lakása: Győr, Kisfaludy u. 43., Markó Ödöné: Alkotmány u. 17. volt hosszú idő óta. Mások is laktak a közelben ...

¹¹¹ Sajnos olyan tagnévsor, amilyen Sopronban több is maradt, Győrött egyelőre nem került elő. A felsorolt 74 nevet a Győri Levéltárban található alakuló jegyzőkönyvből (1932. júl. 9.), közgyűlési jegyzőkönyvből (1938. jún. 1.), bejelentésekből (1938. aug. 12., 23., okt. 7.) és újságközleményekből, ill. visszaemlékezésekből vettem. A foglalkozásra vonatkozó adatok az előbbiekből és főként Jáki István közléseiből származnak (1981. szept. 8.). A bizonytalanságok is ezzel magyarázhatók.

¹¹² A zárójelben lévő évszám a név első előfordulását jelöli. A foglalkozás ritkán köthető évszámhoz, ha igen, ez értelemszerűen kiderül a közlésből (pl. diák, később ügyvéd, tehát az első előforduláskor diák volt).

Gaál István városi mérnök (1932)

Goldsand Pál kereskedő (zongorahangoló?), bátyja Gallyas Frigyes, ma is élő festőművész (1932)

Grósz László egyetemi hallgató (1932)

Grósz Margit (1932)

Grünfeld István (1937)

Hajnal Andor rendőrfelügyelő (1932)

Dr. Halmay István (1937)

Hauczinger Géza százados (1932)

Hoffmann Adolf vagongyári műszaki igazgató (1937)

Dr. Horváth Árpád tudománytörténész (1937)

Huszi Ágoston postatiszt (1932)

Dr. Inkei István orvos (1932)

Jáki István vagongyári műszaki tisztviselő (1932)

Dr. Kiss Aurél kir. közjegyző (1938)

Klein Pál hivatásos fényképész (1937)

Klemm Ferenc magántisztviselő (1932)

Knöbl (Környei) Béla postaellenőr (1932)

Kovács József középiskolai tanár (1937)

Lengyel József vagongyári főmérnök (1937)

báró Lévay Tibor földbirtokos (1937)

báró Lévay Erzsébet, L. Tibor húga (1937)

Lósy Júlia gyors- és gépiróiskolai igazgató (1932)

Löbl Sándor kereskedő (1932)

Lukonits Mihály magántisztviselő (1932)

Maertens György vagongyári osztályfőnök (1932)

Meixner Béla, a Royal Szálló tulajdonosa (droguista?) (1937)

Nagy József MTI-tudósító (1938)
Ney Sándor vasgyári tisztviselő (1937)
Ney Sándorné pedagógus (1937)
ifj. Ormándy János (1938)
Pados Béla tanár (1938)
Pakuts Ferenc I. o. postatiszt (1932)
Péntek László városi számtiszt (1932)
Pogáts Kornél miniszteri tanácsos, Győr (1938)
Dr. Pollák Károly (1934)
Pöltinger Gusztáv fogtechnikus (1932)
Pulay Sándor vasgyári tisztviselő (1932)
Reich Ottó mérnök (1932)
Rothstetter (Radnóti) Elemér jogszigorló (1932)
Salamon Zoltán vasgyári üzemvezető (1937)
Sándor Ernő (1934)
Schmickl Lajos városi tb. főszámvevő (1932)
Simon Andor magántisztviselő (1932)
Simon Jenő magántisztviselő (könyvügynök?), S. Andor öccse (1932)
Singer Elemér (1932)
Dr. Somogyi Antal teológiai tanár (1932)
Spitzer László órák és ékszerész (1932)
Stakovits Antal városi tisztviselő (1932)
Szávay Vilmos (1933)
Szárász Béla városi mérnök (1932)
Szőnyi László (1937)
Tárnok Tibor diák, később ügyvéd (1932)
Tenner Kata iparművésznő (1932)

Torkos Ferenc (1937)
Tóth Gy(ula) István autóosztályi főmérnök (1932)
Dr. Travnik Jenő főreáliskolai tanár (1932)
Tubó Sándor (1932)
Ujlaki Andor (1934)
Dr. Valló István városi tanácsos (1932)
Veöreös György autóosztályi mérnök (1932)
Veöreös Irén, V. György húga (1937)
Vízkelethy László (1937)
Dr. Weiner István (1937)
Wirthl Jenő (Emil?) kereskedő (1937)
Dr. Zacher Pál egyetemi magántanár, kórházi főorvos (1932)
Zsizsmann Endre vasgyári osztályfőnök (1937)

B. Pártoló tagok¹¹³

Dr. Ágoston László kórházi főorvos
Brenner Kajetán gyáros
Dr. Harsányi Lajos kanonok
Hilbert Ferenc földbirtokos
Klauzer János igazgató (1933)
Koller Jenő tanácsos (1933)
Lakatos Kálmán építészmérnök
Nirnsee László földbirtokos
Dr. Petz Lajos kórházigazgató

---

¹¹³ A felsoroltak közül kilencet Brenner Elek 1982. máj. 14-i közléséből vettem át, Klauzer és Koller a Győri Hírlap 1933. márc. 7-i cikkében szerepel.

Dr. Späth Gyula polgármester

Weisz Hugó malomtulajdonos

A GYŐRI FOTÓKLUB TISZTIKARA¹¹⁴

1932-1938

1932. július 9. Alakuló közgyűlés.¹¹⁵

Elnök: „későbbi időpontban választva”

Alelnökök: Dr. Valló István

Tóth Gy. István

Főtktár: Száraz Béla

Titkár: Simon Jenő

Pénztáros: Knóbl Jenő

Ellenőr: Fáber Lipót

Jegyző: Péntek László

Háznagy: Jáki István

Ügyész: Dr. Czingráber Lajos

Választmány: Balla János, Dr. Erődy Jenő, Gaál István, Goldsand Pál, Hajnal Andor, Dr. Inkei István, Maertens György, Schmickl Lajos, Dr. Somogyi Antal, Stakovits Antal, Dr. Travnik Jenő, Dr. Zacher Pál.

1933. március 5. Közgyűlés.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Érdekes, hogy a tisztségek elnevezése mennyire változó. Ma már nem állapítható meg, hogy ennek egyszerűen csak a gyakorlatlanság, vagy különböző érdekcsoportok tevékenysége volt-e az oka. A családi légkör inkább az elsőt valószínűsíti.

¹¹⁵ Jegyzőkönyv a Győri Levéltárban.

¹¹⁶ A választás egyhangúlag történt. Gy. H. 1933. márc. 7.

Elnök: Dr. Valló István

Ügyvezető alelnök: Pogáts Kornél

Tóth Gy. István

Főtitkár: Maertens György

Titkár: Száraz Béla

Pénztáros: Knóbl Béla

Ellenőr: Fáber Lipót

Jegyző: Péntek László

Simon Jenő

Háznagy: Stakovits Antal

H. háznagy és könyvtáros: Jáki István

Ügyész: Dr. Czingráber Lajos

Választmány: nincs megadva.

1934. április 14. Közgyűlés.¹¹⁷

Elnök: Dr. Valló István

Társelnök: Pogáts Kornél

Ügyvezető alelnök: Tóth Gy. István

Főtitkár: Maertens György

Titkár: Száraz Béla

Pénztáros: Knóbl Béla

Ellenőr: Fáber Lipót

Jegyző: Péntek László

Dr. Pollák Károly

Háznagy: Stakovits Antal

Könyvtáros: Balla János

---

¹¹⁷ Ez is egyhangúlag történt. A Fehér Hajó különtermében gyűltek össze. Fotoamatőr 1934. 4. sz. [ápr.] 14. lap.

Ügyész: Dr. Czingráber Lajos

Számvizsgálók: Fáy Endre, Spitzer László, Wirthl Jenő

Választmány: Erdélyi László, Dr. Erődy Jenő, Futó Sándor, Gaál István, Goldsand Pál, Grósz Margit, Jáki István, Dr. Kiss Aurél, Pados Béla, Pöltinger Gusztáv, Sándor Ernő, Schmickl Lajos, Simon Jenő, Dr. Somogyi Antal, Tenner Kata, Ujlaki Andor, Wirthl Jenő, Dr. Zacher Pál.

1935. április 27. Közgyűlés.¹¹⁸

Névsort nem találtunk.

1936. május 23. Közgyűlés.¹¹⁹

Névsort nem találtunk.

1937. június 1. Közgyűlés.¹²⁰

Elnök: Dr. Valló István

Társelnök: Dr. Kiss Aurél

Pogáts Kornél

Dr. Somogyi Antal

Ügyvezető elnök: Tóth Gy. István

Főtitkár: Jáki István

Titkár: Stakovits Antal

Pénztáros: Környei (Knöbl) Béla

Ellenőr: Pöltinger Gusztáv

Jegyző: Balla János

Háznagy: Veöreös György

Könyvtáros: Forzsa János

---

¹¹⁸ Gy. H. 1935. ápr. 7. Részletezés nélkül.

¹¹⁹ Gy. H. 1936. máj. 16. Részletezés nélkül.

¹²⁰ A jegyzőkönyv a Győri Levéltárban.

Ügyész: Dr. Czingráber Lajos

Számvizsgáló: Simon Andor

Dr. Weiner István

Választmány: Amtmann József, Futó Sándor, Goldsand Pál, Grósz Margit, Dr. Halmay István, Hoffmann Adolf, Horváth Árpád, Pados Béla, Schmickl Lajos, Simon Jenő, Száraz Béla, Szőnyi László, Dr. Zacher Pál, Veöreös Irén, Wirthl Jenő.

1938. szeptember 27. Közgyűlés.¹²¹

Elnök: Dr. Valló István

Társelnök: Pogáts Kornél

Dr. Somogyi Antal

Tóth Gy. István

Ügyvezető elnök: Zsizsmann Endre

Titkár: Nagy József

Pénztáros: Környei (Knöbl) Béla

Ellenőr: ifj. Ormándy János

Jegyző: Simon Andor

Háznagy: Stakovits Antal

Könyvtáros: Forzsa János

Ügyész: Dr. Czingráber Lajos

Számvizsgáló: Fáy András (Endre)

Pados Béla

Választmány: Balla János, Bíró Karola, Brenner Elek, Ertl Jenő, Fáber Lipót, Futó Sándor, Jáki István, Pöltinger Gusztáv, Schmickl Lajos, Simon Jenő, Veöreös György, Wirthl Jenő.

További adatokat nem találtunk.

---

¹²¹ 14117/1938. okt. 7-i bejelentés. Győri Levéltár.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Az első Leica (1924) Baier, Wolfgang: Quellendarstellungen zur Geschichte der Fotografie. VEB Fotokinoverlag Halle, 1964. 146. ábra. Repro: Németh Ferenc, Soproni Levéltár.
2. Rolleiflex – az 1930-as évek legmodernebb gépe. Baier i. m. 148. ábra. Repro: Németh Ferenc.
3. Klemm Ferenc: Hófúvás. Fotoamatőr 1934. 4. sz. [ápr.] 4. lap. Repro: Orsz. Széchenyi Könyvtár, másolás: Németh Ferenc.
4. Maertens György: Esteledik. Fotoamatőr 1934. 7. sz. [júl.] 16. lap. Repro és más. mint 3.
5. Tóth Gy. István: Februári napfény. Fotoamatőr 1935. 4. sz. [ápr.] 5. lap. Repro és más. mint 3.
6. Tóth Gy. István: Fej vagy írás. Fotoamatőr 1934. 3. sz. [márc.] 8. lap. Repro és más. mint 3.
7. a-h. A MAOSZ győri csoportjának II. országos művészi fényképkiállítása 1937-ben, a Kultúrházban. Jáki István felvételei. (A pozitív eredetiktől készítette Németh Ferenc.)
  7. a. Hátral a MAOSZ Budapest képei.
  7. b. A debreceni csoport képei.
  7. c. Modern magyar fényképezők. Versenyen kívül.
  7. d. Modern magyar fényképezők, Szekszárd és Békéscsaba képei
  7. e. Győri képek
  7. f. Középen Szeged, jobbra Győr képei.
  7. g. Soproni képek.
  7. h. Győri (?) képek.